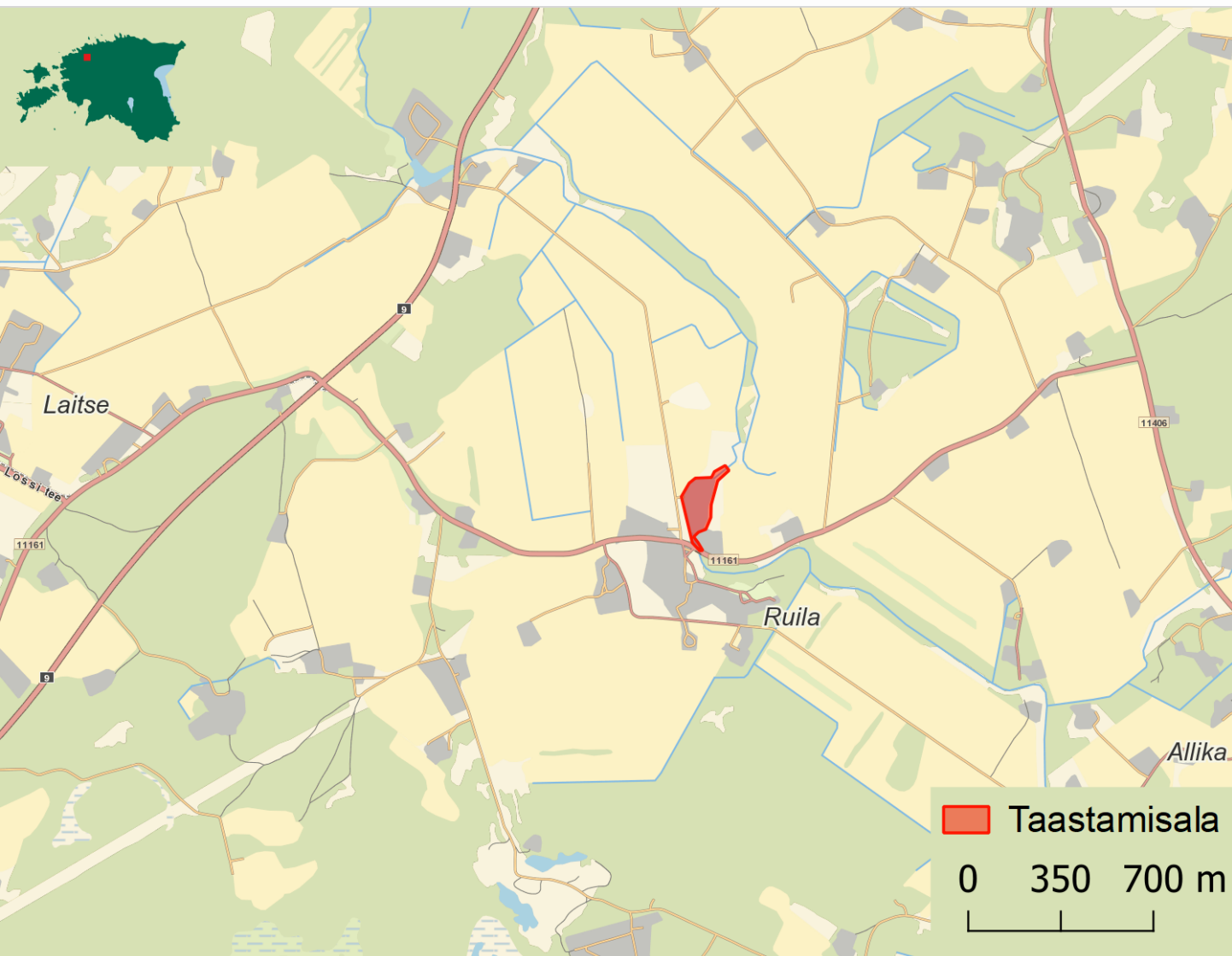

Ruila tehiskärestiku rajamine

Ruila pais paiknes Vasalemma jõel Harju maakonnas Saue vallas pea 35 km kaugusel jõe suudmest. Selle taha oli paisutatud Ruila paisjärv, mille pindala oli 1,6 ha. Ligi 50 km pikkune Vasalemma jõgi on elupaigaks rohkem kui 20 kalaliigile, sealhulgas lõhele. Eestis on kokku 11 lõhejõe ja Vasalemma on üks kolmest jõest, kus elab algupärase genotüübiga populatsioon.

2023. aasta sügisel likvideeriti jõe suudme lähedalt Vanaveski pais. Pärast Ruila paisu eemaldamist, on see Põhja-Eesti lavamaal asuv ajalooline lõhejõgi vabanenud suurtest rändetakistustest ning lõheliste elupaigad on kogu jõe ulatuses ligipääsetavad. Jõgi on valdavalt avalikult kasutatav ja kuulub suudmest ülesvoolu pea 10 km ulatuses Natura 2000 võrgustikku.

Ruila paisjärv ning selle asukoht Eestis. Aluskaart: Maa- ja ruumiamet

AJALUGU

Hiljemalt 20. sajandi alguseks oli Vasalemma jõele Ruila mõisa juurde rajatud üks üle 800-st Eesti jõgedel olnud vesiveskist, mis tänaseks on varemetes. Kõige hilisem Ruila pais ehitati 1970-ndatel aastatel, vesiveskist mõnisada meetrit allavoolu. Paisjärv tekkis jõe lammile vee paisutamise ja pinnase väljakaevamise tulemusel. Paisjärve seisund muutus aasta-aastalt ühe kehvemaks: järv kasvas kinni, oli mudane ning paisu taha kogunes setet. 2023. aastaks oli pais amortiseerunud, kuid takistas endiselt kalade rännet kudemispaikadesse.

FAKTILEHT

- Tervendatud veekogu pindala: 2,3 ha
- Projekti valmimise aasta: 2023
- Tööde teostamise aasta: 2024
- Taastamistööde maksumus:
 - Ehitus: 137 524,42 €
- Projekterija: Inseneribüroo Urmas Nugin OÜ
- Ehitaja: BauEst OÜ

TAASTAMISTÖÖDE EESMÄRK

Ruila paisu tehiskärestikuga asendamise eesmärk oli kalade rändetingimuste parendamine. Paisu eemaldamine võimaldab rändekaladel leida kudepaiku pikemal jõelõigul, parandab nende elutingimusi ning vähendab röövpüügi ohtu. Jõgi on looduslike eelduste poolest heaks elupaigaks liikidele, kes eelistavad kiirevoolulisi kivise põhjaga jõelõike ning kärestikke. Liigid, kelle elutingimused paranesid läbiviidud projekti tõttu on näiteks meriforell, jõesilm, võldas, jõforell ja paksukojaline jõekarp.

Tehiskärestiku laiem osa, kuhu rajati ka ujumiskoht. Foto: Emilia Photography

Taastatud jõesängi kaldad kindlustati killustiku ja põhumattidega. Foto: Triin Leetmaa

UURIMISTÖÖD JA PROJEKTEERIMINE

Uurimistööde käigus selgus, et raudbetoonist valmistatud Ruila pais oli rahuldavas seisundis, vaid teenindusplatvorm ning terasest piirded olid halvas seisundis või osaliselt hävinud. Paisjärv oli halvas seisundis ja hooldamata. See oli osaliselt kinni kasvanud ning järve põhjas lasus ulatuslik settekiht, kohati enam kui 1 m paksune. Ala- ja ülavee tasemete vahe oli üle 1,5 m suurune.

Paisjärve vasakul kaldal asus ka tuletõrje veevõtukoht, mis ei vastanud nõuetele ning ei olnud aastaringselt kasutatav. Projekteerimise etapis planeeriti tehiskärestiku asukoht ja tehniline lahendus, paisjärve veest tühjendamine ja pinnasega täitmine ning ajutised ümbervoolukanalid.

Ruila pais ja paisjärv enne töid. Foto: RMK

Taastatud jõesäng ja pinnasega täidetud paisjärve ala. Foto: Triin Leetmaa

TAASTAMISTÖÖD

Taastamistööde keskmeks oli Ruila paisu asendamine 300 m pikkuse tehiskärestikuga, et tagada kaladele paremad rände tingimused. Tööd algasid paisjärve järk-järgulise tühjendamisega, jälgides, et setete väljauhtumine oleks minimaalne. Paisjärve alale ja veelaskme kõrvale rajati ajutised geotekstiiliga kindlustatud möödavoolukanalid, et järv tühjendada ning ehituse ajal tööala kuivana hoida. Kärestiku voolusäng rajati muutuva languga ja väljakaevatud pinnasest kujundati paremkaldale kaldavall. Jõe põhi ja kaldad kindlustati lubjakivi killustikuga ning sāngi paigutati voolu rahustamiseks kive. Jõe kaldalt eemaldati mittetoimivad tuletõrje veevõtukohta rajatised, mis asendati ohutusnõuetele vastavate veemahutitega. Vana betoonpaisu lammutuse ja paisjärve ala pinnasega täitmise tööd viis läbi Saue vald ja kattis ka kaasnevad kulud.

Ruila pais ja tühjaks lastud paisjärv enne töid. Foto: Arno Mikkor